

STRESZCZENIE PRACY DOKTORSKIEJ

mgr Tobiasz Orzeł

Współczesny krajobraz kulturowy terenów objętych polskim osadnictwem w Brazylii.

Studium przypadku rejonu Cruz Machado

promotor: prof. dr hab. Jan Święch

Przedmiotem pracy są czynniki kształtujące krajobraz kulturowy terenów objętych osadnictwem polskim w municypium Cruz Machado w południowej Brazylii. Przestrzeń życiową lokalnej społeczności polonijnej ukształtowały nie tylko warunki fizjograficzne, ale także cały bagaż procesów historycznych, przekładający się na aktualną sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną.

Rozważania przedstawione w niniejszej rozprawie opierają się na materiale terenowym zebranym w trakcie dwóch wypraw badawczych (2013/2014, 2015). Celem wyjazdów było przeprowadzenie wywiadów z przedstawicielami miejscowego środowiska polonijnego, inwentaryzacja wybranych elementów lokalnego krajobrazu oraz kwerenda fotografii i dokumentów przechowywanych w archiwach państwowych, kościelnych i prywatnych. Zgromadzone materiały terenowe zostały poddane weryfikacji w oparciu o literaturę przedmiotu, opracowania statystyczne oraz dane publikowane w sieci.

Dysertacja ma charakter monografii regionalnej. We wprowadzeniu zostały omówione: przyczyny podjęcia tematu, cel i zakres opracowania, stan badań, metodologia oraz kwestie redakcyjne. Pierwszy rozdział służy wprowadzeniu adekwatnej koncepcji krajobrazu kulturowego i uporządkowaniu terminologii z nim związanej, drugi przedstawia podstawowe informacje o Polonii brazylijskiej, trzeci ma za zadanie przybliżyć środowisko przyrodnicze rejonu Cruz Machado. W rozdziale czwartym zostały zaprezentowane stuletnie losy miejscowej diaspory polskiej. Kolejne trzy części są poświęcone współczesności: rozdział piąty charakteryzuje uwarunkowania polityczne (samorządność i samoorganizacja), szósty – gospodarcze (sektor rolno-hodowlano-leśny), siódmy – społeczne (demografia, etniczność, język i religia). Ostatni, ósmy rozdział koncentruje się na kwestiach związanych ze sztuką budowlaną bezpośrednio ingerującą w miejscowy krajobraz. Tekst zasadniczy został podbudowany ilustracjami w postaci: fotografii, zdjęć lotniczych, rysunków, wykresów i tabel. W aneksie znalazły się: harmonogram prac w terenie, autorski kwestionariusz do badań, wykaz najważniejszych ośrodków polonijnych w Brazylii i słowniczek dialektu polsko-brazylijskiego z rejonu Cruz Machado, zawierający terminy związanych z krajobrazem.

Wyniki badań wykazały, że najważniejszymi czynnikami kształtującymi krajobraz subkultury polonijnej w Cruz Machado są: trwałość osiedlenia, chłopski typ gospodarowania, religijność typu ludowego, oralność transmisji kultury polskiej oraz obecność mitu założycielskiego.

Słowa kluczowe: Brazylia, Parana, Cruz Machado, Polonia, osadnictwo polskie, krajobraz kulturowy, czynniki krajobrazotwórcze.

Kraków, 09.05.2019

Tobiasz Orzeł